

«Si algú veu el seu germà que passa necessitat i li tanca les entranyes, com pot habitar dintre d'ell l'amor de Déu?». Aquesta frase pertany a la Primera carta de Joan (3,17) i va servir per a revisió de final de curs del treball de Càritas. Ens preguntàvem què és primer: l'amor als germans o l'amor als pobres. Queda clar, de tota manera, que en tots dos casos la Carta de Joan parla de la relació que hi ha entre el nostre amor envers un altre ésser humà i l'amor envers Déu, que és la font i l'origen de l'amor.

Doncs bé, la primera i més radical concreció del terme «proïisme» és el terme «pobre». El nom de «l'altre» és en primer lloc el de «pobre». El pobre és el «tu» per excel·lència, semblant al «tu» de Déu. El pobre és el preferit del Regne, és a dir, és aquell que Déu asseu al seu costat en el banquet de la joia sense fi.

És coneguda la paràbola que respon a una pregunta sobre qui haig de considerar proïisme meu. Un mestre de la Llei s'acosta a Jesús, després que aquest ha parlat d'estimar el proïisme com a si mateix. El mestre de la Llei vol saber quina és l'amplària i l'abast del terme «proïisme». Jesús no respon amb una disquisició sàvia sinó amb una paràbola que entén tothom, els savis i els senzills. La paràbola està construïda sobre dos personatges: un pobre (l'home malferit) i un estranger (el samarità). Per tant, la paraula «proïisme» té un sentit doble. D'una banda, el mestre de la Llei pregunta: «Qui són els altres que haig d'estimar?» (Lluc 10,29). Segons el relat parabòlic, la resposta és fàcil: l'home malferit. L'altre és l'home mig mort, el pobre que es troba mancat d'allò més fonamental, la vida.

D'altra banda, Jesús clou la paràbola amb aquesta pregunta adreçada al mestre de la Llei: «Quin d'aquest tres et sembla que es va comportar com a proïisme de l'home que va caure en mans dels bandolers?» (v. 36). La resposta del mestre de la Llei és aquesta: «El qui el va tractar amb amor» (v. 37). L'altre és, aquí, el samarità, l'estranger, el qui fa de proïisme de l'home malferit i mig mort. I Jesús conclou: «Vés, i tu fes igual», és a dir, comporta't com ho va fer aquell samarità.

La paràbola del bon samarità afirma que «pobre» és el nom de l'altre. El pobre és el qui ha estat apallissat i gairebé mort, i jeu exànime a la vora del camí. A seu costat es detura l'estranger, el samarità, en contrast amb els qui no es deturen: dos jueus (sacerdot i levita) que pertanyen a la mateixa nació dels oients de la paràbola —els quals se senten avergonyits del comportament dels membres del temple, representants de l'establishment religiós del poble jueu. Aquests no han fet cas de l'home malferit, que no té nom ni ètnia ni religió conegudes. És, simplement, un ésser humà en estat de màxima necessitat, apallissat, despullat, mig mort, és a dir, reduït a zero.

Doncs bé, algú es comporta com a proïisme d'ell. I és que l'amor al proïisme només el practica aquell que fa de proïisme, el qui exerceix l'amor envers el pobre malferit. El samarità és proïisme i se sent proïisme. Per això encadena un seguit d'operacions orientades totes elles a l'home malferit: arribar prop d'ell, veure'l, compadir-se'n, acostar-se-li, amorosir-li les ferides, embenar-les-hi, pujar-lo a la pròpia cavalcadura, dur-lo a l'hostal, ocupar-se'n,

treure's dos denaris de la bossa, donar-los a l'hostaler, pagar-li les despeses extres. Només arribem a ser proïsme dels altres, proïsme del proïsme si, arribats davant l'altre, ens en compadim.

La compassió és una paraula cristiana fonamental. Compadir-se, que significa «patir amb», vol dir posar-se davant l'altre, en lloc de l'altre i patir amb ell. Llavors tot és possible. No hi ha límits. Si ets capaç de compadir-te de l'altre, de patir amb l'altre, de posar-te en lloc de l'altre, no cal que hi hagi massa estructures ni cursets de preparació. Cal anar a la directa. El samarità és un que es compadeix i, quan es compadeix, tot es posa en marxa. Però el samarità també arrisca. Si els bandolers segueixen per allà a prop i el localitzen, podria acabar malament. En el desert de Judea no hi ha massa escapadòries, t'has d'arriscar.

L'amor als pobres comença amb la compassió. D'entrada, els pobres no són atractius, provoquen de vegades repulsió, poden ser fins i tot antipàtics, queixar-se contínuament, poden respondre malament. Certament, també poden respondre bé. Pot passar de tot. L'amor és incondicionat i incondicional. Hi ha pobres simpàtics i pobres antipàtics, com passa amb la resta de persones. Però els pobres són els amics de Jesús, ens fan tocar la vida, la seva vida i això és com si toquéssim Jesús mateix. Els pobres són el rostre concret del Senyor.

La paràbola del bon samarità representa el triomf de l'ésser humà i de la seva dignitat. Un home es compadeix d'un altre home, en té misericòrdia i pietat. El samarità, ¿s'atura perquè és un bon home, perquè vol saber encuriòsit què passa, perquè aquell dia estava de bones, perquè va creure que li ho exigien les seves creences religioses? No ho sabem. Tan sols hi ha un fet: s'atura. Les motivacions, ni es diuen ni, en darrer terme, interessen. La pregunta per les motivacions pot arribar a ser un escrípol. Però això no és cristià ni evangèlic. La pregunta per les motivacions és una pregunta més aviat inútil, que sovint només serveix per a torturar les consciències. La qüestió rau a veure si fas això o no ho fas, si et compadeixes de l'altre o passes de llarg. El qui rep la teva compassió, no et pregunta perquè ho fas, o com et trobes, simplement rep allò que li dones. La pregunta per les motivacions és menor. La qüestió és saber què fas davant l'altre que jeu a la vora del camí.

L'Evangeli és una història de gent pobrissona que acompanya Jesús i que són realment el poble, el poble de la terra, la gent senzilla i sense massa paraules. Aquesta gent són, sovint, en expressió del papa Francesc «els sants de la porta del costat». Notem que l'única pregària de Jesús durant el seu ministeri que ens ha arribat, és una acció de gràcies a Déu perquè els més petits, els senzills coneixen els misteris del Regne. Diu Jesús: «T'enalteixo, Pare, Senyor del cel i la terra, perquè has revelat als senzills tot això que has amagat als savis i entesos» (Mateu 11,25). El primer que ha fet l'opció pels pobres és Jesús. Després, molts l'han seguit, com sant Òscar Romero, el bisbe màrtir del Salvador, un sant del nostre temps.